ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ ചതുർത്ഥോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ ചതുർഥോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച
കാലസ്തേ പരമാണ്വാദിർദ്വിപരാർധാവധിർനൃപ ।
കഥിതോ യുഗമാനം ച ശൃണു കൽപലയാവപി ॥ **1** ॥

ചതുർയുഗസഹസ്രം ച ബ്രഹ്മണോ ദിനമുച്യതേ ।
സ കൽപോ യത്ര മനവശ്ചതുർദശ വിശാമ്പതേ ॥ **2** ॥

തദന്തേ പ്രലയസ്താവാൻ ബ്രാഹ്മീ രാത്രിരുദാഹൃതാ ।
ത്രയോ ലോകാ ഇമേ തത്ര കൽപന്തേ പ്രലയായ ഹി ॥ **3** ॥

ഏഷ നൈമിത്തികഃ പ്രോക്തഃ പ്രലയോ യത്ര വിശ്വസൃക് ।
ശേതേഽനന്താസനോ വിശ്വമാത്മസാത്കൃത്യ ചാത്മഭൂഃ ॥ **4** ॥

ദ്വിപരാർധേ ത്വതിക്രാന്തേ ബ്രഹ്മണഃ പരമേഷ്ഠിനഃ ।
തദാ പ്രകൃതയഃ സപ്ത കൽപന്തേ പ്രലയായ വൈ ॥ **5** ॥

ഏഷ പ്രാകൃതികോ രാജൻ പ്രലയോ യത്ര ലീയതേ ।
ആണ്ഡകോശസ്തു സംഘാതോ വിഘാത ഉപസാദിതേ ॥ **6** ॥

പർജന്യഃ ശതവർഷാണി ഭൂമൗ രാജൻ ന വർഷതി ।
തദാ നിരന്നേ ഹ്യന്യോന്യം ഭക്ഷമാണാഃ ക്ഷുധാർദിതാഃ ॥ **7** ॥

ക്ഷയം യാസ്യന്തി ശനകൈഃ കാലേനോപദ്രുതാഃ പ്രജാഃ।
സാമുദ്രം ദൈഹികം ഭൗമം രസം സാംവർതകോ രവിഃ ॥ **8** ॥

രശ്മിഭിഃ പിബതേ ഘോരൈഃ സർവം നൈവ വിമുഞ്ചതി।
തതഃ സംവർതകോ വഹ്നിഃ സങ്കർഷണമുഖോത്ഥിതഃ ॥ **9** ॥

ദഹത്യനിലവേഗോത്ഥഃ ശൂൻയാൻ ഭൂവിവരാനഥ।
ഉപർയധഃ സമന്താച്ച ശിഖാഭിർവഹ്നിസൂർയയോഃ ॥ **10** ॥

ദഹ്യമാനം വിഭാത്യണ്ഡം ദഗ്ധഗോമയപിണ്ഡവത്।
തതഃ പ്രചണ്ഡപവനോ വർഷാണാമധികം ശതം ॥ **11** ॥

പരഃ സാംവർതകോ വാതി ധൂമ്രം ഖം രജസാഽഽവൃതം।
തതോ മേഘകുലാൻയംഗ ചിത്രവർണാൻയനേകശഃ ॥ **12** ॥

ശതം വർഷാണി വർഷന്തി നദന്തി രഭസസ്വനൈഃ।
തത ഏകോദകം വിശ്വം ബ്രഹ്മാണ്ഡവിവരാന്തരം ॥ **13** ॥

തദാ ഭൂമേർഗന്ധഗുണം ഗ്രസന്ത്യാപ ഉദപ്ലവേ।
ഗ്രസ്തഗന്ധാ തു പൃഥിവീ പ്രലയത്വായ കൽപതേ ॥ **14** ॥

അപാം രസമഥോ തേജസ്താ ലീയന്തേഽഥ നീരസാഃ।
ഗ്രസതേ തേജസോ രൂപം വായുസ്തദ്രഹിതം തദാ ॥ **15** ॥

ലീയതേ ചാനിലേ തേജോ വായോഃ ഖം ഗ്രസതേ ഗുണം।
സ വൈ വിശതി ഖം രാജംസ്തതശ്ച നഭസോ ഗുണം ॥ **16** ॥

ശബ്ദം ഗ്രസതി ഭൂതാദി -
ർനഭസ്തമനുലീയതേ।
തൈജസശ്ചേന്ദ്രിയാണ്യംഗ
ദേവാൻ വൈകാരികോ ഗുണൈഃ ॥ **17** ॥

മഹാൻ ഗ്രസത്യഹങ്കാരം ഗുണാഃ സത്ത്വാദയശ്ച തം।
ഗ്രസതേഽവ്യാകൃതം രാജൻ ഗുണാൻ കാലേന ചോദിതം ॥ **18** ॥

ന തസ്യ കാലാവയവൈഃ പരിണാമാദയോ ഗുണാഃ।
അനാദ്യനന്തമവ്യക്തം നിത്യം കാരണമവ്യയം ॥ **19** ॥

ന യത്ര വാചോ ന മനോ ന സത്ത്വം
തമോ രജോ വാ മഹദാദയോഽമീ।
ന പ്രാണബുദ്ധീന്ദ്രിയദേവതാ വാ
ന സന്നിവേശഃ ഖലു ലോകകൽപഃ ॥ **20** ॥

ന സ്വപ്നജാഗ്രന്ന ച തത് സുഷുപ്തം
ന ഖം ജലം ഭൂരനിലോഽഗ്നിരർകഃ।
സംസുപ്തവച്ഛൂന്യവദപ്രതർക്യം
തൻമൂലഭൂതം പദമാമനന്തി ॥ **21** ॥

ലയഃ പ്രാകൃതികോ ഹ്യേഷ പുരുഷാവ്യക്തയോർയദാ।
ശക്തയഃ സമ്പ്രലീയന്തേ വിവശാഃ കാലവിദ്രുതാഃ ॥ **22** ॥

ബുദ്ധീന്ദ്രിയാർഥരൂപേണ ജ്ഞാനം ഭാതി തദാശ്രയം।
ദൃശ്യത്വാവ്യതിരേകാഭ്യാമാദ്യന്തവദവസ്തു യത് ॥ **23** ॥

ദീപശ്ചക്ഷുശ്ച രൂപം ച ജ്യോതിഷോ ന പൃഥഗ് ഭവേത്।
ഏവം ധീഃ ഖാനി മാത്രാശ്ച ന സ്യുരൻയതമാദൃതാത് ॥ **24** ॥

ബുദ്ധേർജാഗരണം സ്വപ്നഃ സുഷുപ്തിരിതി ചോച്യതേ।
മായാമാത്രമിദം രാജൻ നാനാത്വം പ്രത്യഗാത്മനി ॥ **25** ॥

യഥാ ജലധരാ വ്യോമ്നി ഭവന്തി ന ഭവന്തി ച।
ബ്രഹ്മണീദം തഥാ വിശ്വമവയവ്യുദയാപ്യയാത് ॥ **26** ॥

സത്യം ഹ്യവയവഃ പ്രോക്തഃ സർവാവയവിനാമിഹ।
വിനാർഥേന പ്രതീയേരൻ പടസ്യേവാംഗ തന്തവഃ ॥ **27** ॥

യത് സാമാൻയവിശേഷാഭ്യാമുപലഭ്യേത സ ഭ്രമഃ।
അൻയോൻയാപാശ്രയാത് സർവമാദ്യന്തവദവസ്തു യത് ॥ **28** ॥

വികാരഃ ഖ്യായമാനോഽപി പ്രത്യഗാത്മാനമന്തരാ।
ന നിരൂപ്യോഽസ്ത്യണുരപി സ്യാച്ചേച്ചിത്സമ ആത്മവത് ॥ **29** ॥

നഹി സത്യസ്യ നാനാത്വമവിദ്വാൻ യദി മൻയതേ।
നാനാത്വം ഛിദ്രയോർയദ്വജ്ജ്യോതിഷോർവാതയോരിവ ॥ **30** ॥

യഥാ ഹിരൺയം ബഹുധാ സമീയതേ
നൃഭിഃ ക്രിയാഭിർവ്യവഹാരവർത്മസു।
ഏവം വചോഭിർഭഗവാനധോക്ഷജോ
വ്യാഖ്യായതേ ലൗകികവൈദികൈർജനൈഃ ॥ **31** ॥

യഥാ ഘനോഽർകപ്രഭവോഽർകദർശിതോ
ഹ്യർകാംശഭൂതസ്യ ച ചക്ഷുഷസ്തമഃ।
ഏവം ത്വഹം ബ്രഹ്മഗുണസ്തദീക്ഷിതോ
ബ്രഹ്മാംശകസ്യാത്മന ആത്മബന്ധനഃ ॥ **32** ॥

ഘനോ യദാർകപ്രഭവോ വിദീർയതേ
ചക്ഷുഃ സ്വരൂപം രവിമീക്ഷതേ തദാ।
യദാ ഹ്യഹങ്കാര ഉപാധിരാത്മനോ
ജിജ്ഞാസയാ നശ്യതി തർഹ്യനുസ്മരേത് ॥ **33** ॥

യദൈവമേതേന വിവേകഹേതിനാ
മായാമയാഹങ്കരണാത്മബന്ധനം।

ഛിത്ത്വാച്യുതാത്മാനുഭവോഽവതിഷ്ഠതേ
തമാഹുരാത്യന്തികമംഗ സംപ്ലവം ॥ **34** ॥

നിത്യദാ സർവഭൂതാനാം ബ്രഹ്മാദീനാം പരന്തപ ।
ഉത്പത്തിപ്രലയാവേകേ സൂക്ഷ്മജ്ഞാഃ സമ്പ്രചക്ഷതേ ॥ **35** ॥

കാലസ്രോതോജവേനാശു ഹ്രിയമാണസ്യ നിത്യദാ ।
പരിണാമിനാമവസ്ഥാസ്താ ജൻമപ്രലയഹേതവഃ ॥ **36** ॥

അനാദ്യന്തവതാനേന കാലേനേശ്വരമൂർതിനാ ।
അവസ്ഥാ നൈവ ദൃശ്യന്തേ വിയതി ജ്യോതിഷാമിവ ॥ **37** ॥

നിത്യോ നൈമിത്തികശ്ചൈവ തഥാ പ്രാകൃതികോ ലയഃ ।
ആത്യന്തികശ്ച കഥിതഃ കാലസ്യ ഗതിരീദൃശീ ॥ **38** ॥

ഏതാഃ കുരുശ്രേഷ്ഠ ജഗദ്വിധാതു -
ർനാരായണസ്യാഖിലസത്ത്വധാമ്നഃ ।
ലീലാകഥാസ്തേ കഥിതാഃ സമാസതഃ
കാർത്സ്ന്യേന നാജോഽപ്യഭിധാതുമീശഃ ॥ **39** ॥

സംസാരസിന്ധുമതിദുസ്തരമുത്തിതീർഷോ -
ർനാൻയഃ പ്ലവോ ഭഗവതഃ പുരുഷോത്തമസ്യ ।
ലീലാകഥാരസനിഷേവണമന്തരേണ
പുംസോ ഭവേദ് വിവിധദുഃഖദവാർദിതസ്യ ॥ **40** ॥

പുരാണസംഹിതാമേതാമൃഷിർനാരായണോഽവ്യയഃ ।
നാരദായ പുരാ പ്രാഹ കൃഷ്ണദ്വൈപായനായ സഃ ॥ **41** ॥

സ വൈ മഹ്യം മഹാരാജ ഭഗവാൻ ബാദരായണഃ ।
ഇമാം ഭാഗവതീം പ്രീതഃ സംഹിതാം വേദസമ്മിതാം ॥ **42** ॥

ഏതാം വക്ഷ്യത്യസൗ സൂത ഋഷിഭ്യോ നൈമിഷാലയേ।
ദീർഘസത്രേ കുരുശ്രേഷ്ഠ സമ്വൃഷ്ടഃ ശൗനകാദിഭിഃ ॥ **43** ॥

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ ചതുർത്ഥോഽധ്യായഃ ॥